

EEN GROOTE DAG VOOR BOYMANS.

De overdracht van twee wereldvermaarde schilderijen

De collectie van het Museum Boymans is aangevuld met twee imposante kunstwerken; in de eerste plaats „Man met roode muts” van Rembrandt, een indrukwekkend staal van zijn gereijpt kunstenaarschap, fonkelend van rood en bruin en van een noblesse, die — de wethouder van onderwijs en volksontwikkeling, de heer Ratté, bracht het Zaterdagmiddag bij de plechtige onthulling geestig in herinnering — bij vergissing van „schrijvende evangelist” deed spreken, terwijl Rembrandt niets anders had bedoeld dan het portret van een rekenmeester.

De tweede aanwinst is een fascinerend werk in een smeltend kleurgamma van Johannes Vermeer, „De Emmausgangers”, culmineerend in de Christusfiguur, die van een aandoenlijke expressie is door de afspiegeling van het martelaarschap na de opstanding, bovendien in de bijfiguren van een vroomheid, welke Vermeer in een nieuw licht plaatst.

Op uitnodiging van den burgemeester, die voorzitter is van de commissie van het Museum Boymans (hijzelf was verhinderd in verband met het bezoek van Prinses Juliana aan den wedstrijd op Sparta) waren de honderd prominenten en het bestuur van de Vereeniging Rembrandt, die den aankoop der beide schilderijen mogelijk hebben gemaakt, Zaterdag, in het Museum bijeengekomen om tegenwoordig te zijn bij de officieele overdracht.

Dr. A. Bredius, de nestor van de Nederlandsche kunsthistorici, die een belangrijk aandeel heeft gehad in de financieele regeling ter verkrijging van de twee meesterwerken, was speciaal voor deze plechtigheid uit Monte Carlo overgekomen. Voorts waren aanwezig dr. F. Schmidt Degener, hoofddirecteur van het Rijksmuseum, prof. dr. W. Martin, directeur van het Mauritshuis, dr. H. E. van Gelder, directeur van het Gemeente Museum te 's Gravenhage; jhr. dr. E. W. C. Six, directeur van Dordrechts Museum en prof. dr. W. Vogel-sang.

Uit het feit, dat ook de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dr. Slotemaker de Bruine met den chef van zijn departement, den heer P. Visser, was overgekomen, leidde wethouder Ratté, die de honneurs voor den burgemeester waarnam, in zijn openingsrede af, dat het verwerven van de beide kunstschaten in beteekenis ver uitgaat boven een lokaal belang.

Decentralisatie van het nationaal kunstbezit

De Minister bleek echter de vraag, of de aanwinst van lokaal dan wel van nationaal belang is, niet opportuun te achten. Het nationale cultureele leven, meent hij, wordt er het best door gediend, wanneer de kunstschaten gedecentraliseerd worden, opdat in ons land onderscheidene kunstcentra ontstaan, waardoor elk rayon er den veredelenden invloed van kan ondergaan. Het Rotterdamsche rayon, zoozeer gebonden aan materieele en economische belangen, heeft extra recht op een tegenwicht, Daarom acht de Minister de aan-

winst een nationaal belang van de eerste orde.

Dank aan de schenkers

De dank van wethouder Ratté ging allereerst uit naar het bestuur van de Vereeniging Rembrandt, dat al meer zijn milde gezindheid jegens het Museum Boymans heeft getoond.

Na eerst geholpen te hebben bij de verwerving van den Rembrandt heeft de vereeniging Rembrandt ook den aankoop van den Vermeer, dien dr. Bredius had ontdekt en in het middelpunt van de belangstelling had geplaatst, mogelijk gemaakt.

De benodigde bedragen zijn grootendeels uit de Rotterdamsche burgerij bijeengebracht. De „honderd” ongenoemden hebben Boymans verrijkt met twee kunstwerken van internationale vermaardheid en er aldus toe bijgedragen, dat Rotterdam, behalve als internationale haven, ook op ander terrein zijn streven, een „grootstad” te worden, met succes beloond gaat zien.

De heer Ratté verklaarde, dat de Rotterdamsche burgerij, die nogal eens voor al te materialistisch is versleten, de schoone gelegenheid om het tegendeel aan te toonen op voortreffelijke wijze heeft aangegrepen.

De wethouder bedankte echter ook in het bijzonder degenen buiten onze stad, die den aankoop steunden, omdat zij uitsluitend door hun liefde voor de kunst werden gedreven.

Spr. bood het bestuur van de Vereeniging Rembrandt een ets aan, die dank zij de royale hulp van een stadgenoot door Derksen van Angeren vervaardigd kon worden naar „De verloren zoon” van Jeroen Bosch, het beroemde schilderij, dat mede dank zij den steun van de Vereeniging Rembrandt voor Boymans kon worden verworven.

Dr. E. Heldring, voorzitter van de Vereeniging Rembrandt, beantwoordde dit gebaar met de mededeeling, dat zij uit diepe erkentelijkheid voor den krachtigen steun, dien de vereeniging van den heer W. v. d. Vorm steeds ondervindt en uit oprechte waardeering voor de milde offervaardigheid, die de heer Van der Vorm ook nu weer heeft betoond bij deze aanwinst voor Boymans, hem het zeldzaam geschenken eerlidmaatschap der Vereeniging aanbod.

De aanwezigen bekrachtigden dit met applaus. De minister maakte pas later, toen men de schilderijen had bezichtigd en in een andere zaal ververschingen werden genoten, van de gelegenheid gebruik om mee te delen, dat het de Koningin behaagd had den heer Van der Vorm den gouden museumpenning aan te bieden.

De heer Hannema als jager

Reeds had de heer Ratté in zijn openingsrede eraan herinnerd, dat onze Museum-directeur, de heer Hannema, ook bij het verwerven van deze twee kunstwerken weer zijn bekende activiteit en zelfs voortreffelijke koopmanschap had betoond. Al versmaadt hij ook het kleinste geschenk niet, mits het maar mooi genoeg voor zijn Museum is, hier is hij op de jacht naar het groote, edele wild wel een ware Nimrod gebleken.

Dr. Heldring, de voorzitter van de Vereeniging Rembrandt, ging daar verder op in, toen hij verklaarde, dat het merkwaardige bezit van Boymans op wel ongedroomde wijze is verrijkt. „Ik zeg ongedroomde, aldus spr., maar ik ben er niet zeker van, dat de heer Hannema niet dag en nacht droomt van onbereikbaar schijnende aanwinsten voor zijn Museum. Het mirakel van die droomen wordt vaak een feit, dank zij zijn eigen kennis en voortvarendheid en dank zij ook den steun, die hem toestroomt.”

De onthulling der kunstwerken

Nadat dr. Heldring eraan herinnerd had, dat in de eerstvolgende jaren nog geldelijke offers vereischt zullen zijn om het nog ontbrekende bedrag, dat in leening is verstrekt, af te lossen, gaf de heer Hannema een toelichting bij de schilderijen, die plechtig werden onthuld toen hij zei:

— Twee werelden zijn het, die zich hier voor u openen. Aangrijpend zijn beide werken: Vermeer openbaarde zich door een volmaakt evenwicht, dat tot noblesse werd opgevoerd; bij Rembrandt is het een verstilde hartstocht, die ontroert.

Spr. herinnerde er verder aan, dat, toen Johannes Vermeer in 1632 werd geboren, Rembrandt reeds zijn groote jeugdwerk „De anatomische les” achter den rug had. Zijn roem begon te klimmen. Vermeer schilderde zijn eerste meesterwerk toen de fortuin Rembrandt alweer den rug toekeerde. Hij trok zich van het wereldsche terug en in dien allerlaatsten tijd, omstreeks 1667, schilderde hij den man met de roode muts, den rekenmeester, misschien Rembrandts schuldeischer Harmen Becker.

Fascineerend is de gespannen blik en van een diepe en gloeiende pracht zijn de kleuren, die in een gecompliceerde techniek, waarbij het palettemes is gebruikt, zijn aangebracht.

Vermeer sublimeerde als het ware het Bijbelsche verhaal. Al het aardsche leed is over den Christus heengegaan. Hij heeft zoo juist het brood gebroken en heft de hand ten zegening op. Dan bevroeden de leerlingen Wie zij in hun midden hebben. Geen enkel gebaar stoort de serene rust. In de diepste vereering zien zij tot den Meester op. In uiterste soberheid en groot gezien zijn de figuren gegroepeerd om de tafel. Een wonder is het stilleven daarop.

In tegenstelling tot den Rembrandt, die op menige tentoonstelling, o.a. in 1935 te Amsterdam, de bewondering opwekte, was de Vermeer geheel onbekend.

Toen dr. Bredius in een enthousiasten brief van 6 September 1937 den heer Hannema op dit doek attent maakte en hij het schilderij zelf in de safe van een buitenlandsche bank mocht bezichtigen, stond het bij hem vast, dat alles in het werk moest worden gesteld om te trachten, dit voluit gesigneerde meesterwerk, dat zich bovendien in een voortreffelijken toestand bevindt, waarbij de oude vernis zelfs nog bewaard is gebleven en dat op twee na het grootste stuk van den kunstenaar is, voor Nederland en liefst voor Rotterdam te verwerven. Het Museum Boymans behoort tot de nog niet verzadigde instellingen op dit gebied en de verrijking met werkelijk belangrijke kunstwerken zou de glorie van de Maasstad ook buiten de grenzen doen stijgen. Het geval was echter dubbel moeilijk, omdat de verwerving van den Rembrandt nog niet tot een goed einde was gebracht.

Het merkwaardige was echter, dat de beide zaken elkaar steunden en als het ware voortschoven. De belangstelling was in breede kringen wakker geworden en dank zij de vereeniging Rembrandt en talrijke vrienden van Boymans konden beide kunstwerken inderdaad de Rotterdamsche verzameling verrijken.

Spr. deelde tenslotte mee, dat de nieuwe Rembrandt en de nieuwe Vermeer voor het eerst in het openbaar te zien zullen zijn op de groote jubileumtentoonstelling „Meesterwerken uit vier eeuwen”, welke Zaterdag a.s. in Boymans zal worden geopend.

De minister heeft tenslotte als leek (het verwerven van kunstschaten voor openbare verzameling heeft z.i. geen nut als het publiek met z'n leekenoordeel het niet waardeert) een toelichting op het schilderij van Vermeer gegeven: een toelichting, die zich uitsluitend tot den religieuzen inhoud bepaalde.

Het stemt hem, zoo verklaarde hij daarin nogmaals, tot groote blijdschap, dat dit werk is verworven.